

Voorlopig verslag over de herfsttrek 1974, gebaseerd op waarnemingen tot en met 27 oktober.

Aan de boulevard nabij de Zeeweg te Bloemendaal a/Zee heeft de Vogelwerkgroep Haarlem deze herfst weer trek waargenomen. Vaste bezetting van de post alleen op de weekenddagen; verder is op andere dagen incidenteel waargenomen. Begonnen is op 28 sept., toen de Graspiepertrek al in volle gang was. Ook in Bilthoven is er weer haast dagelijks gepost door de Heer Dr. J. de Lange.

Het weer.

Het weer was aan de kust in september veel te nat en te somber. In de laatste decade woei de wind overwegend uit Z tot NW-stelijke richtingen. Op zondag 29 sept. was de wind ZZO 2-3 B met goed zicht en er was toen goede gestuwde trek langs de kust van veel soorten. Dit is eigenlijk de enige uitgesproken goede trekdag geweest tot dusver. Een smalle zone met gunstig weer liep juist in de lengte over ons land.

Daarna waren er begin oktober dagen met zwakke wind, 5 en 6 okt. stevige tot harde wind uit NW-richtingen, 8 en 9 okt. zwakke NO-winden.

Van 13 tot 19 okt. was het rustig weer, maar het was nevelig met aan de kust wat grondmist; in het binnenland was dichte mist op 14, 15 en 16 okt. Op 19 okt. komen we in een polaire luchtstroming; na 20 okt. nam daardoor de onstabieliteit van de luchtopbouw toe, wat ontwikkeling van zware buien tot gevolg had. De wind was soms ZW, maar kwam overwegend uit NW-richtingen met een kracht van matig tot storm (28 okt.).

Er heerste al vroeg koude in Scandinavië. Op 10 okt. al kwam overdag boven de 60e breedtegraad het kwik niet boven de 0°.

Behalve de genoemde goede trekdag 29 sept. waren er nog wel enkele andere dagen met aardig trek, zoals 15 en 18 okt., maar in het algemeen bleven de aantallen vogels laag. Er was terugtrek op dagen met zwakke wind, zoals van 6 tot 10 okt. en 13 tot 20 okt.

Spreeuw.

In de zogenaamde voortijd, waarin de Baltische spreeuwen nog niet bij ons doortrekken, hebben we weinig trek van spreeuwen gezien. Wel waren er grote troepen aanwezig, die bleven fourageren. De echte trek zette in op 11 en 12 okt., in Bilthoven op 10 okt. Op 17, 20, 21, 22 en 24 okt. was er trek in voorkeursrichting te zien. Er kwamen troepen recht uit het land aangevlogen, die in WZW-richting over zee gingen, ook kleine troepen van 10 à 20 ex., en dat niettegenstaande het buiige weer, wat wel een bijzonderheid is.

Op 26 okt., ondanks harde wind uit NNW, was er toch nog spreeuentrek, zij het dan gestuwd. Een en ander duidt op een sterke trekdrang.

Vink.

De oogst van beukenoten is overvloedig dit jaar (evenals trouwens van eikels, allerlei bessen en andere vruchten). De meeste vinken blijken dan ook al fouragerend van beukenbos tot beukenbos te trekken. Dagen met sterke vinkentrek hebben we aan de kust niet gehad. De eerste vinken passeerden op 29 september (in Bilthoven op 26 sept.). De dagen met de beste trek waren aan de kust: 14, 17, 18 en 20 okt. en in Bilthoven op 10 en 17 okt. Er was vaak terugtrek van vinken, vooral op 9, 14 en 15 okt. Er werden begin okt. al kepen tussen de vinken gezien. In Bilthoven vlogen de vinken op 25 okt. in de verkeerde richting.

Veldleeuwerik.

De trek van Veldleeuweriken is nog niet sterk geweest. Op 29 sept. trokken er al enige over, maar de aantallen zijn tot dusver gering. Aan de kust komen ze 's morgens vaak uit zee op het land aanvliegen, bijv. op 3, 8 en 18 okt. Dat zijn waarschijnlijk nachttrekkers, die het land weer opzoeken. Op 17 en 20 okt. was er directe trek uit land in WZW-richting zee op. Op 9 en 16 okt. vertoonden leeuweriken neiging tot terugtrek. De grote rush komt als de vorst invalt of bij sneeuwval, zoals verleden jaar op 2 december, toen er duizenden gepasseerd zijn. Boomleeuweriken hebben we deze herfst maar weinig over horen komen.

Graspiepers.

De trek van Graspiepers begon al begin september, toen we op Vlieland al regelmatig doortrek zagen. Voor we op 29 sept. de trekpost bezetten, was er dan ook al flinke trek geweest. Op de goede trekdag 29 sept. noteerden we 1000 Graspiepers in 166 troepen in 3 uur. Op 6 okt. was er nog piepertrek, daarna dagen met terugtrek (12 en 15 okt.). Normaal is er na half oktober niet veel trek van Graspiepers meer, maar dit jaar telden we op 20 okt. nog 230 ex. en op 26 okt. bij harde wind nog 5 troepjes. De Graspieper is niet er windgevoelig.

Lijsters.

De trek van lijsters is zeer aanzienlijk geweest, maar die heeft meest 's nachts plaatsgevonden. 's Morgens zat dan de omgeving vol Koperwieken, die fourageerden op de overvloedige oogst van meidoorn, lijsterbes, cotoneaster en andere bessen.

De Kramsvogels zaten in troepen van vele honderden in het duin op de duindoornbessen en ook op de weilanden, waar door de zware regenval het gedierte in de grond naar de oppervlakte gedreven werd.

Begin september zagen we op Vlieland al Kramsvogels trekken en op 28 en 29 september trokken ze aan de kust te Bloemendaal en waren ze hier in het duin, evenals de Koperwieken. Er trokken ook merels mee, 18 okt. sterk, maar deze soort niet in troepen. Op 18 okt. was er sterke trek van Kramsvogels en daarna waren de grote aantallen in het duin ook doorgetrokken. In Bilthoven hetzelfde beeld.

Kraaiën.

De eerste Bonte Kraaiën trokken op 12 oktober. Op 8 okt. was de trek van Kauwen en Roeken ingezet. Gelukkig zien we weer een toename van het aantal trekkende kraaiën. We hopen dat we het dieptepunt gehad hebben. Dagen met sterke trek waren 14, 15 en 20 okt. Die laatste dag, een zondag telden we in 3½ uur 1000 Kauwen en 30 Roeken en 20 Bonte Kraaiën, die langs de kust trokken, en 125 Kauwen en Roeken in 2 troepen, die uit het land kwamen en WZW over zee trokken. Op 14 okt. zagen we een troep van 13 Roeken uit zee komen. Ook in Bilthoven was de trek van kraaiën beter dan voorheen.

In de eerste helft van oktober zagen we enige trek van Vlaamse Gaaiën, maar in de meeste gevallen vlogen ze in noordelijke richtingen.

Ringmussen trokken dit jaar in opvallend groot aantal; na 18 okt. minderde hun aantal snel. Veel troepen Groenlingen trokken al fouragerend langs de zeereep. Sijsjes waren er al vroeg en trokken regelmatig langs en ook enkele Barmsijsjes (kleine), hoewel wij ze er op de post niet uitgehaald hebben. Er waren veel Putters; op 29 sept. troepen van 30-60 Putters.

Mezen trekken er dit jaar ook weer, maar in minder groot aantal dan de afgelopen twee jaar. Eénmaal hebben we aan de kust een paar Zwarte Mezen gezien, maar we vernamen van VWgr. Het Gooi e.o. dat aan het Gooise Meer flinke trek van Zwarte Mezen was, o.a. op 26 okt. Op 29 sept., 17 en 18 okt. enige trekkende Holenduiven. Wij hebben geen trek van Houtduiven aan de kust gezien. In Bilthoven vlogen grote troepen over, maar in NW-richtingen. Er zijn weer vrij veel Sperwers waargenomen, ook een Smelleken. Voorts een Boomvalk, enige Buizerden, Blauwe Kiekendieven en Torenvalken. De Buizerden en Sperwers trokken soms gebruik makend van de buienthermie. In de perioden met rustig weer trokken Rietgorzen door.

De laatste Boerenzwaluwen trokken op 6 okt. door en op die dag zagen we bij Spaarnwoude nog 11 ex. Er zijn vele malen Klapeksters gezien. Strandleeuweriken zagen we nog niet, maar wel waren de Sneeuwgorzen present op 25-28 okt. Begin okt. trokken er veel Roodborsttapuiten door. Van Kieviten hebben we haast nog geen trek gezien.

Aanvulling op het voorlopig verslag herfsttrek 1974.

Het eerste verslag liep tot en met 27 okt. Aan de kust te Bloemendaal zijn de waarnemers doorgegaan tot 18 nov. en in Bilthoven heeft de Heer J. de Lange tot 23 nov. waargenomen.

Het weer.

De weersituatie was in november iets beter dan in oktober. De winden kwamen nu overwegend uit de sector ZO-ZW. De voor de afgelopen oktobermaand zo kenmerkende NW-winden kwamen in november tot de 23e niet voor, met uitzondering van 2 nov. Op 11 en 12 nov. stormde het. De temperatuur was aan de hoge kant, maar er waren te weinig zon-uren en het bleef te nat.

De trek.

Gewoonlijk neemt na de eerste week van november de trek sterk af, maar dit jaar ging de trek lang door. Zo passeerden er ook nog laat Boerenzwaluwen in oktober en zelfs nog midden november. Aan de kust is trek waargenomen op de gunstige ochtenden van 2, 3, 5, 6, 7, 13 en 18 nov. (op 9 nov. was er geen trek). Het waren hoofdzakelijk troepen Spreeuwen die langs trokken, maar op 3, 6 en 7 nov. passeerden er ook nog Vinken en Kepen. De trek van Leeuweriken was aan de kust miniem. Lijsters trokken er nog maar weinig meer en de grote troepen waren uit de duinen weg. De aantallen Spreeuwen, genoteerd op de post van 9-10 uur op 2,3,6,7,8, 13 en 18 nov. bedroegen resp. 1900 in 53 troepen, 2450 in 54 tr., 1300 in 60 tr., 700 in 45 tr., 550 in 32 tr., 330 in 33 tr. en 1400 in 36 tr. Evenals in de tweede helft van oktober zagen we op alle genoemde waarnemingsdagen ook weer opvallend veel troepen Spreeuwen zee in steken in WZW-richting, een enkele keer richting W. Bij het zee kiezen gingen ze steeds hoger vliegen. Soms kwamen er later op de ochtend enkele kleinere troepjes Spreeuwen uit zee landinwaarts, een verschijnsel dat zich bij Veldleeuweriken regelmatig voordoet. Wat de aantalswaardering betreft van deze "zeetrek" (in de voorkeursrichting dus) ten opzichte van de gestuwde trek langs de kust, moet men het volgende bedenken.

Als men op één punt van de kust, zeg een paar honderd meter, een aantal troepen uit land ziet komen en in dezelfde richting de zee op ziet gaan, zal dit betekenen dat er langs de gehele kust een veelvoud van de waargenomen aantallen zeewaarts gaat, dit in tegenstelling tot de aantallen die men in gestuwde trek langs de kust ziet vliegen.

Met de Spreeuwen trokken tal van Sperwers langs de kust mee, zoals in oktober met de Kramsvogels. De Fraters verschenen reeds 15 oktober en werden daarna regelmatig gezien. Ook in Bilthoven trokken er op vele dagen in november Spreeuwen en op 18 nov. zelfs nog 80 Vinken en Kepen in $\frac{1}{2}$ uur. Na omstreeks half november nam het aantal Houtduiven aan de binnenduinderand enorm toe. Troepen van duizenden vlogen boven de bossen. Op 24 nov. werd er wegtrek van Houtduiven gezien, troepen van een paar honderd richting W en ZW. Deze concentratie van Houtduiven was uitzonderlijk en heeft mogelijk te maken met de wateroverlast in de polders.

Medewerking van andere groepen.

Wij hebben eind september een rondschrift doen uitgaan aan alle contactadressen van de groepen, waarin wij verzochten gegevens over de herfsttrek aan ons in te zenden. Hierop zijn een 5-tal reakties binnengekomen.

Vogelwerkgroep Zaanstreek berichtte over sterke trek van lijsters op 6 okt. gedurende de hele morgen, overwegend Kramsvogels en Koperwieken. Daarna verbleven er ongekende hoeveelheden op de weilanden.

Vogelwerkgroep Alblasserwaard heeft op de weekeinden waargenomen op een 5-tal posten; van 2 hiervan hebben we de aantallen doorgekregen. Ook daar was het grote aantal Ringmussen opvallend, bijv. 29 sept. 1040 ex. op één post, en regelmatig werd er trek van Putters gezien. De trek van leeuweriken was ook daar niet sterk. Ook zij hadden enige trek van mezen en op 3 dagen trek van Gaaien, 17 ex. op 16 okt. Alle weekeinden werden er troepjes trekkende Kramsvogels, Koperwieken en Zanglijsters gezien en op 3 nov. 4 trekkende Merels. Er was ook wat trek van kraaien slechts éénmaal een groter aantal Kauwen.

Van de Heer Kapenga van de Natuur- en Vogelbeschermingswacht IJsseldelta ontvingen we hun trekverslag van 5 okt. van Schiermonnikoog. Er was die dag goede trek van Spreeuwen, er trokken wat Vinken en Graspiepers, veel Kramsvogels, verder Koperwieken en Zanglijsters en tal van zangertjes en ook zwaluwen. Er waren veel Merels en Beflijsters aanwezig.

Van enkele groepen verwachten we nog de door hun toegezegde gegevens.
Wij zijn bezig, tezamen met de Heer Th. Belterman, de relatie van de
waargenomen trek met het weer na te gaan aan de hand van de dagelijkse
weerkaartjes.

We hopen daarover t.z.t. nog iets te publiceren.

F. Bloem
Veldlaan 8
Aerdenhout.